

8. Телегуз А. Боротьба НСПС «Солідарність» проти комуністичного режиму в роки реакції (1983 – 1988 рр.). *Наукові записки. Серія: Історичні науки*. 2011. Вип. 14. С. 173-181.
9. Тисменяну В. Поворот у політиці: Східна Європа від Сталіна до Гавела. Київ: Мегатайп, 2003. 336 с.
10. Biografia. *Fundacja Instytut Lecha Wałęsy*: веб-сайт. URL: <https://www.ilw.org.pl/pl/fundator/biografia> (дата звернення: 25.04.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ФРАНЦІЇ У 1918-х – 1920-х РОКАХ

Онищук О. М.

*здобувачка вищої освіти II курсу,
факультет географії, історії та туризму,
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний
економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Велика Британія як провідна держава Антанти домоглася здійснення багатьох цілей, які вона ставила перед початком Першої світової війни. Повністю припинилося житлове будівництво, посилилася залежність країни від ввозу сировини і продовольства, а експорт готової продукції скоротився наполовину. Цій країні не вдалося зберегти свої економічні позиції в Китаї і Латинській Америці, де її потіснили американський і японський капітал. Величезних збитків країна зазнала в Росії через неповернення боргів. Тому Велика Британія, нарівні з Францією, була ініціатором інтервенції проти Радянської Росії [1].

На Паризькій мирній конференції Велика Британія домоглася для себе сприятливих рішень. У 1918 р. в країні почалося поживлення економіки, яке було викликане двома головними факторами: різко підвищився попит на споживчі товари внутрішнього ринку та дещо покращилася обстановка для активізації зовнішньої торгівлі. Поживленню в торгівлі і промисловості Великої Британії сприяли також відбудовчі роботи, що проводилися в різних країнах після війни. Наприкінці 1918 р. у країні був сформований коаліційний уряд консерваторів, лібералів і лейбористів на чолі з лідером

реформістського крила лібералів Д. Ллойд Джорджем. Після приходу до влади він заявив, що зробить «країну гідною її героїв» [2, с. 193].

Головним завданням реформ уряду Ллойд Джорджа було переведення економіки на мирні рейки. З цією метою був демонтований механізм державного регулювання господарства Великої Британії [2, с. 194].

Післявоєнні економічні труднощі і дії опозиції звели нанівець усі зусилля коаліційного уряду Д. Ллойд Джорджа. У жовтні 1922 р. глава кабінету подав у відставку [2, с. 195].

Однопартійний уряд консерваторів у 1922 р. сформував спочатку Е. Бонар-Лоу, а з травня 1923 р. – С. Болдуїн. У 1922-1923-тих рр. Велика Британія переживала застій. Основну частку своїх прибутків англійський фінансовий капітал одержував від так званого «невидимого експорту» (вивозу капіталу, міжнародних банківських операцій, вигідного використання морського транспорту), нехтуючи капіталовкладеннями в промисловість власної країни. Це призвело до технічного відставання британської промисловості, особливо провідних її галузей – вуглевидобувної, металургійної, машинобудівної, зниження темпів її зростання і падіння конкурентоздатності англійських товарів [1].

До лібералів і консерваторів у боротьбі за владу приєдналась Лейбористська партія. На початку 1920-х рр. Ліберальна партія явно втрачала свої позиції, звужувалася її соціальна база. У партії відбувся розкол. Ліберальну партію в англійській двопартійній системі з 1924 р. фактично замінили лейбористи. У грудні 1923 р. у Великій Британії відбулися чергові парламентські вибори. Консерватори і ліберали не змогли домовитися про формування коаліційного чи однопартійного уряду, і формування нового уряду було доручено лейбористам. Перший в історії країни лейбористський уряд очолив Р. Макдональд. Передвиборна програма лейбористів була зрозуміла і доступна для мільйонів виборців [1].

На практиці лейбористи йшли на часткові поступки як робітникам, так і підприємцям з метою збереження стабільності в суспільстві. Через тиждень однопартійний уряд консерваторів очолив С. Болдуїн. Уряд останнього прийняв низку законів щодо зміцнення приватної власності, але соціального вибуху кабінет консерваторів все ж не уникнув [2, с. 196].

Проблеми вугільної промисловості накопичувалися роками. Шахтовласники були зацікавлені в зниженні високої собівартості

вугілля і підвищенні його конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. 4 травня 1926 р. Генеральна рада британського конгресу тред-юніонів оголосила загальний страйк – перший в історії країни. Його унікальність полягала в тому, що він відбувався на тлі економічної стабілізації в країні. Вже 12 травня керівництво Генеральної ради оголосило про припинення загального страйку. Його активні учасники зазнали репресій. Загальні страйки і пікетування фактично заборонялися [1].

Підсумки післявоєнного десятиліття були невтішними для економіки країни в цілому. Незважаючи на зусилля влади, темпи розвитку країни сповільнювалися [2, с. 197].

Перша світова війна істотно змінила економічне становище і у Франції та вплинула на її політичне життя, що позначилося на долях мільйонів людей. Франція більше від інших величких держав постраждала від світової війни та її наслідків, тому що на території цієї країни велися кровопролитні бої. Проте, передумови зростання економіки теж були пов'язані з війною [2, с. 197 – 198].

Масштабні роботи з відбудови зруйнованих областей стали могутнім стимулом для подальшої індустріалізації країни. Концентрація виробництва і капіталу виявлялась у зростанні трестів і концернів. Зовнішня політика Франції після поразки Німеччини була спрямована на встановлення гегемонії в Європі [2, с. 198].

З листопада 1917 р. уряд Франції очолював лідер партії радикалів (її офіційна назва – Республіканська партія радикалів і радикал-соціалістів) Ж. Клемансо. Діяльність його кабінету розгорталася в обстановці небувалого патріотичного піднесення. Переведення економіки на мирні рейки відбувалося болісно, зменшувалася кількість робочих місць, знижувалася заробітна плата [2, с. 198].

Уряд Ж. Клемансо встановив 8-годинний робочий день на фабриках і заводах, дав дозвіл на укладання колективних договорів. Заробітна плата зросла на 20- 25%. У цей час зріс вплив Французької соціалістичної партії (ФСП), що будувала свою діяльність на соціал-демократичних засадах. Ліві соціалісти у грудні 1920 р. вийшли зі складу Соціалістичної партії й заснували Французьку комуністичну партію (ФКП). Її створення було пов'язане з Комінтерном, який скеровував її діяльність. У листопаді 1919 р. у Франції відбулися перші після війни парламентські вибори. Праві партії створили передвиборне об'єднання – Національний блок, за спиною якого стояв всемогутній «Коміте де форж». Виборча програма Національного

блоку включала в себе вимоги забезпечення «соціального і релігійного миру», політичної стабільності в суспільстві, захисту республіканського ладу [2, с. 198 – 199].

Новий уряд Франції, який одержав назву «Національний», спочатку його очолив Ж. Клемансо, а із січня 1920 р. – колишній соціаліст А. Мільєран. Із січня 1922 р. Національний уряд очолив Р. Пуанкаре. Головну увагу він зосередив на подальшому послабленні Німеччини – споконвічного супротивника Франції [2, с. 199].

У січні 1923 р. Франція (разом з Бельгією) окупувала індустриальне серце Німеччини – Рурську область. Окупація Руру викликала криза в міжнародних відносинах. Британія стала на бік Німеччини. У зовнішній політиці висувалися вимоги щодо евакуації військ з Руру, нормалізації відносин з Німеччиною, недопущення нової війни [2, с. 199 – 200].

У сфері внутрішньої політики Лівий блок виступав за політичну амністію, приборкання інфляції і зростання дорожнечі, а також за пошук компромісу між роботодавцями і найманими робітниками. Уряд Лівого боку Е. Ерріо оголосив політичну амністію. На цьому внутрішньополітичному тлі Франція розв'язала колоніальні війни в Сирії і Марокко, що значно підвищило непрямі податки з населення. Лівий блок влітку 1926 р. припинив своє існування. До влади повернувся Р. Пуанкаре, який сформував уряд Національного єднання (1926-1929 рр.), що спирався на широкий спектр політичних партій (від радикалів до правих) [2, с. 200].

За темпами промислового розвитку в роки стабілізації (1924-1929 рр.) Франція випереджала Німеччину і Велику Британію й поступалась лише США. Економічне зростання дозволило досить ефектно реалізувати соціальні програми. Високі темпи промислового розвитку Франції в 1925 – 1929 рр. пояснювались отриманням репарацій з Німеччини (9 млн марок золотом), використанням саарського вугілля і лотаринзької руди, дешевої робочої сили в колоніях. Незважаючи на всю гостроту політичної боротьби, Франція залишалася країною, де стабільно діяли демократичні інститути.

Література:

1. Велика Британія у міжвоєнний період (1918 – 1939 рр.). URL: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/32297/ (дата звернення: 30.05.2023).
2. Шупак І. Я., Морозова Л. В. Всесвітня історія: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закладів. Запоріжжя: Прем'єр, 2010. 272 с.